

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคสังคมวัตถุนิยม การอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้อง มีข้อประพฤติปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันหรือเรียกว่า จริยธรรมของสังคม จริยธรรมเป็นตัว บ่งบอกความดีงามของคน จริยธรรมจัดเป็นข้อวัตรปฏิบัติแต่งคนให้งาม มีกิริยามารยาท เรียบร้อย พูดจาไพเราะใช้คำสุภาพ แต่งกายเหมาะสมกับสถานที่และเวลาในการปรากฏตัว มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความอ่อนน้อม รู้จักสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ หนึ่งในที่ ควรนั่ง ยืนในที่ควรยืน รวมถึงจริยธรรมในการรับประทานอาหาร การเดินทาง การศึกษาเล่า เรียน และการประกอบอาชีพ สาระสำคัญของจริยธรรม คือการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมนั้นๆ ผู้มีจริยธรรมที่ดีงามย่อมเป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่อง ให้เกียรติและเป็นที่ยอมรับของสังคม กลุ่มชุมชนจักสาน ถือได้ว่าเป็นกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ จะสะท้อนออกถึงความมีวัฒนธรรม จริยธรรมอันดีงาม ซึ่งแสดงออกถึงปรากฏการณ์ทางสังคม อย่างเด่นชัด เป็นกลุ่มคนที่มีจริยธรรมที่ดีงาม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สังคมปัจจุบันนี้มีความเสื่อมโทรมเชิงจริยธรรม มีปัญหาการบริหารจัดการใน องค์การธุรกิจ ทั้งระดับใหญ่ และระดับย่อย มีการเบียดเบียนและการเอารัดเอาเปรียบกัน ตลอดจนการทุจริตต่าง ๆ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่เสื่อมโทรมในทางสังคมที่แวดล้อมทุกวงการ โดยเฉพาะการแข่งขันกันเชิงธุรกิจ ซึ่งกลุ่มหมู่บ้านจักสานจะต้องเผชิญและอยู่ท่ามกลางสิ่ง เหล่านี้ จำเป็นต้องพัฒนากลุ่มองค์กร ให้มีความเข้มแข็ง และเพื่อจะสร้างสรรค์สังคมใหม่ให้ เปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นกระแสที่ไม่ดี ปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ผู้ทำงานด้านการปลูกฝังจริยธรรม จะต้องเข้าใจและจะต้องรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วม มีความเกี่ยวข้องโดยพิจารณาเรื่องการสร้างสรรค์ และพัฒนาจริยธรรมในองค์การธุรกิจ การที่จะสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มหมู่บ้านจักสานและการ พัฒนาแบบยั่งยืนนั้น จึงควรได้รับการปลูกฝังด้านจริยธรรมเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

นับพันปีมาแล้ว ที่มนุษย์ได้รู้จักวิธีการนำวัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัว มาดัดแปลงเป็นสิ่งของเครื่องใช้ จากขั้นตอนที่ง่ายจนวิวัฒนาการสู่ความละเอียดอ่อน ประณีตงดงามในเชิงศิลปะและประโยชน์ใช้ สอย จนสนองความต้องการได้เป็นอย่างดี และสืบทอดมาจนปัจจุบัน กรรมวิธีดังกล่าว ช่วย ให้มนุษย์ได้ผลิตสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก เราเรียกสิ่งประดิษฐ์นั้น ว่า “หัตถกรรม” อันหมายถึง การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ด้วยมือ เครื่องมือ ภูมิปัญญา เพื่อให้

ได้มาซึ่งประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน และถ้าสิ่งประดิษฐ์นั้นมีค่ามากกว่าการใช้สอยโดยรวมความงาม เน้นให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ ประณีตงดงามเป็นความละเอียดอ่อนในทางศิลปะ เรามักเรียกสิ่งประดิษฐ์นั้นว่า “ ทัศนกรรมศิลป์ ”

เครื่องจักสานถือได้ว่าเป็นแขนงหนึ่งในงานทัศนกรรมและทัศนกรรมศิลป์ ที่ได้ทำหน้าที่รับใช้มนุษย์มานานนับพันปีเช่นเดียวกัน จนปัจจุบันเครื่องจักสานก็ยังทำหน้าที่ไม่น้อยกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา พร้อมกับการพัฒนาวิธีการผลิต รูปแบบและการตลาด จนสามารถกระจายแพร่หลายอย่างทั่วถึงทั้งในและต่างประเทศ จนสามารถเป็นสินค้าออกที่เชิดหน้าชูตาได้ดีประเภทหนึ่ง เช่นการนำผักตบชวามาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ การนำเอาเสื่อจันทบูร มาตัดเย็บเป็นรูปทรงต่างๆ เป็นของชำร่วย จนถึงของใช้ เช่นกระเป๋าถือ และผ้าใส่เอวสารพัด รวมถึงงานที่ประดิษฐ์ด้วยฝีมือ อย่างยานลิเกา<sup>1</sup>

ตลาดเครื่องจักสานพหุสนนิคมตั้งอยู่บริเวณถนนเกาะแก้ว หลังตลาดสดเทศบาลเมืองพหุสนนิคม(ตลาดเก่า) ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเครื่องใช้จำเป็นในครัวเรือน ซึ่งได้พัฒนารูปแบบให้เหมาะสมสำหรับเป็นเครื่องประดับบ้านได้ด้วย ปัจจุบันมีการตั้งศูนย์ส่งเสริมฝีมือการจักสานด้วยไม้ไผ่ ตามโครงการพระราชดำริ ที่สำคัญมีการส่งไปจำหน่ายที่ศูนย์ศิลปาชีพสวนจิตรลดาเป็นประจำ<sup>2</sup>

ในกลุ่มจักสานของอำเภอพหุสนนิคม ซึ่งถือเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชลบุรี มีชื่อเสียงด้านเครื่องจักสาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาโบราณถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมายาวนาน และทุกวันนี้ นอกจากสานเพื่อจำหน่ายแล้ว ด้วยแนวคิดของประธาน และสมาชิกกลุ่มจักสานไม้ไผ่ย่อยที่ 1 ร่วมต่อยอดให้ชุมชนแห่งนี้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เปิดเป็นศูนย์จักสานใหญ่ที่สุดในโลก หวังเรียกคนเข้ามาซื้อสินค้าถึงแหล่งผลิตแทนการซื้อขายผ่านพ่อค้าคนกลางเท่านั้น

เนื่องจาก อำเภอพหุสนนิคม เป็นชุมชนเก่าแก่กว่าพันปี มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ แถมเป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานสำคัญของประเทศ ทางจังหวัดชลบุรี และหน่วยราชการในท้องถิ่น จึงมีการจัดงานประเพณี “บุญกลางเมือง” ขึ้นเป็นงานประจำปีสืบต่อกันมายาวนาน ภายในงานจะมีกิจกรรมทำบุญ การละเล่นท้องถิ่น และออกร้านขายสินค้าทัศนกรรมจากกลุ่มอาชีพต่างๆ

ในฐานะที่กลุ่มจักสานชุมชนย่อยที่ 1 เป็นผู้ผลิตเครื่องจักสานรายใหญ่ของชุมชน ได้ร่วมสร้างสีสันในงานโดยจัดทำเครื่องจักสานขนาดยักษ์ต่อเนื่องกันมารวมแล้วกว่า 14 ปี จึงมีเครื่องจักสานยักษ์สะสมเก็บไว้หลายชิ้น ทำให้ประธานกลุ่ม ฯ และสมาชิกเกิดแนวคิดต่อยอดธุรกิจ นำเครื่องจักรสายักษ์เหล่านี้มาจัดแสดงโชว์ เปิดเป็น “ศูนย์จักสานใหญ่ที่สุดในโลก” เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของจังหวัด ดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และหาซื้อสินค้าทัศนกรรม

<sup>1</sup> [www.nongbua.ru.ac.th/wattanatum/Oct.doc](http://www.nongbua.ru.ac.th/wattanatum/Oct.doc) 2 ตุลาคม 2552.

<sup>2</sup> <http://th.wikipedia.org/wiki> 25 กุมภาพันธ์ 2552.

จักสานกลับไปเป็นที่ระลึก เพิ่มช่องทางตลาด นอกเหนือจากรอพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อทางเดียว

ผลจากการเปิดศูนย์ดังกล่าว จะมีคณะทัวร์จากทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ และกลุ่มแม่บ้านต่างๆ แวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชมสม่ำเสมอ ช่วยเพื่อยอดขายให้แก่กลุ่มฯ ประมาณเดือนละ 10 % ซึ่งถือว่าไม่มากนัก เพราะรายได้มาจากการซื้อสินค้าที่ระลึกอย่างเดียว ไม่มีเก็บค่าเข้าชม เมื่อนำรายได้ไปหักค่าใช้จ่ายในการดูแลศูนย์ฯ ที่ตกเดือนละกว่าหมื่นบาท ทำให้ยังไม่เห็นผลด้านรายได้กลับมามากนัก อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าในอนาคต ถ้าเป็นที่รู้จักของประชาชนในวงกว้างขึ้น และมีการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวหลายรูปแบบมากขึ้น น่าจะช่วยให้ศูนย์ฯ ได้รับความนิยมนเพิ่มขึ้นด้วย

การเรียนรู้ของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา โดยมนุษย์เราสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตของบุคคลนั้นๆ เด็กจะมีการศึกษาวิธีการดำรงชีวิตจากผู้ใหญ่ด้วยวิธีการสังเกตและเลียนแบบ ครอบครัวจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุตรหลาน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

การศึกษาของไทยในอดีตที่ผ่านมามีความมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมอุปนิสัยใจคอ ความกตัญญูตามธรรมชาติ การอบรมสั่งสอนจากบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ซึ่งส่วนนี้ถือเป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของมนุษย์และมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยมของบุคคลอย่างมาก

การศึกษาในด้านวิชาชีพเป็นการศึกษาเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อาหาร โดยเฉพาะลักษณะทางเศรษฐกิจในชนบทเป็นแบบผลิตเอง ใช้เอง คือ ผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง ผลิตขึ้นมาใช้ในครอบครัว มีประโยชน์ใช้สอยเพื่อประกอบการดำรงชีพ แล้วจึงค่อยปรับปรุงให้มีความงดงามกลายเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่น และการสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นโดยอาศัยวัสดุหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ตัวมาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง อาศัยความรู้และประสบการณ์ที่สืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จากพ่อแม่ไปสู่ลูก จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งการถ่ายทอดผ่านการเรียนรู้ในชุมชนเป็นเวลานาน สามารถกล่าวได้ว่า เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้สืบทอดกันมา

ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ เป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ และสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ของคนในท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญา เพราะเป็นการเลือกสรรและนำเอาวัสดุที่อยู่ใกล้ตัวมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยการใช้ความรู้ที่ได้จากการสังเกต การศึกษาจากธรรมชาติอย่างค่อยเป็นค่อยไป เมื่อรู้ถึงคุณสมบัติและลักษณะพิเศษของวัตถุดิบ และนำเอาวัตถุดิบนั้นมาสร้างเป็นงานหัตถกรรมที่มีรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการใช้สอย สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ สภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น และสืบทอดเรียนรู้ต่อกันมา จากคนรุ่น

หนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

อำเภอพนสนิคม เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชลบุรี เป็นเมืองโบราณซึ่งเคยรุ่งเรืองเมื่อสมัย 1,000 ปี มาแล้ว หรือสมัยที่ขอมยังเรืองอำนาจอยู่ในอาณาจักรสุวรนภูมิ จากหลักฐานต่าง ๆ น่าเชื่อถือว่าเป็นเมืองที่รุ่งเรืองดังกล่าว คือ เมืองพระรถ อำเภอพนสนิคม ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมืองพนสนิคมเป็นเมืองชั้นจัตวา จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) มีการปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาค จึงโปรดเกล้าฯ ให้เมืองพนสนิคมเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดชลบุรีเมื่อ พ.ศ. 2440<sup>1</sup>

อำเภอพนสนิคมตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดชลบุรี อยู่ในเขตเทศบาลเมืองพนสนิคม ห่างจากจังหวัดชลบุรี ประมาณ 22 กิโลเมตร ตามเส้นทางถนนสุขประยูร มีเส้นทางประมาณ 699.702 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ 448.259 ตารางกิโลเมตร<sup>2</sup> มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัด และอำเภอใกล้เคียง ดังนี้

|             |                                                                        |
|-------------|------------------------------------------------------------------------|
| ทิศเหนือ    | ติดต่อกับอำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา              |
| ทิศใต้      | ติดต่อกับอำเภอบ้านบึง และอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี                     |
| ทิศตะวันออก | ติดต่อกับอำเภอบ่อทอง และอำเภอกิ่งเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี              |
| ทิศตะวันตก  | ติดต่อกับอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี และอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา |

ลักษณะภูมิประเทศ อำเภอพนสนิคม มีพื้นที่ประมาณ 448.259 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและพื้นที่ราบลุ่ม ทิศตะวันออกเป็นป่าและไร่อ้อย ไร่มัน ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกเฉียงใต้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่ใช้ในการทำนา และบางส่วนใช้เลี้ยงปลากุ้ง ส่วนทางตอนใต้และตะวันออกเป็นที่ราบสูง มีการทำไร่อ้อย ไร่มัน สับปะหลัง และพืชผักต่างๆ

มีพื้นที่การเกษตรประมาณ 400,000 ไร่ มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ประมาณ 130 แห่ง ธนาคาร 8 แห่ง มีบริษัท ห้างร้าน สถานีน้ำมันเชื้อเพลิง สถานีบริการ โรงแรม โรงพิมพ์ โรงภาพยนตร์ ร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และร้านเบ็ดเตล็ด รวมประมาณ 1,600 แห่ง<sup>3</sup>

<sup>1</sup> หนังสือเรียนท้องถิ่นของเรา ศ 071 จังหวัดชลบุรี, 2541 หน้า 37-38.

<sup>2</sup> แหล่งที่มา จังหวัดชลบุรี [www.chonburi.go.th](http://www.chonburi.go.th).

<sup>3</sup> แหล่งที่มา จังหวัดชลบุรี [www.chonburi.go.th](http://www.chonburi.go.th).

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอพนัสนิคม มีลักษณะอากาศแบบฝนเมืองร้อน ทำให้ภูมิอากาศในช่วงฤดูร้อน อากาศไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด อุณหภูมิเฉลี่ย 21-36 องศาเซลเซียส<sup>1</sup>

ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ อำเภอพนัสนิคม มีพื้นที่ที่ทางราชการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ได้แก่ ป่าทำบุญมี บ่อทอง มีพื้นที่ประมาณ 170,625 ไร่ หรือ 273 ตารางกิโลเมตร (ปัจจุบันขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอเกาะจันทร์)

แหล่งน้ำ อำเภอพนัสนิคม ไม่มีน้ำไหลผ่านตัวอำเภอเลย จะมีบ้างเฉพาะลาค้าง คลอง คลองหลวง ไหลจากอำเภอบ่อทอง ผ่านตำบลเกาะจันทร์ ทำบุญมี นาเว็ก นาเว็กหิน หนองเหียง คลองสาธิตา ไหลผ่านตำบลนามะตูม บ้านช้าง กุฎโง้ง หน้าพระธาตุ ไปคลองชลประทาน

เครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญอย่างหนึ่งของอำเภอพนัสนิคม ดังคำขวัญของอำเภอพนัสนิคมที่ว่า "พระพนัสนิคมดีคู่บ้าน จักสานคู่เมือง ลือเลื่องบุญกลางบ้าน ตำนานพระรถเมรี ศักดิ์ศรีเมืองสะอาด เก่งกาจการทอจัก" และนอกจากนี้หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานพนัสนิคมยังถูกบรรจุเป็นหนึ่งในคำขวัญประจำจังหวัดชลบุรีที่ว่า "ทะเลงาม ข้าวหลามอร่อย อ้อยหวาน จักสานดี ประเพณีวิ่งควาย"

เมื่อปี พ.ศ. 2521 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของเครื่องจักสานพนัสนิคม จึงมีพระราชประสงค์ให้มีการพัฒนาฝีมืองานจักสานด้วยไม้ไผ่ให้มีคุณภาพและประณีตสวยงามมากขึ้น ซึ่งผู้รับผิดชอบงานตามโครงการนี้ คือ คุณปราณี บริบูรณ์ ซึ่งเป็นภริยาของนายกเทศมนตรีในสมัยนั้น<sup>2</sup> เริ่มมีการจัดตั้งโครงการส่งเสริมฝีมือการจักสานด้วยไม้ไผ่ตามพระราชดำริขึ้น ในปัจจุบันเครื่องจักสานของพนัสนิคมได้มีชื่อเสียงและมีการจำหน่ายทั้งภายในและต่างประเทศมากมาย

จากความเจริญและการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ทำให้กลุ่มจักสานได้รับผลกระทบทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองอยู่ไม่น้อย ดังจะเห็นปัญหาบางอย่างที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการให้สัมภาษณ์ของนางปราณี<sup>3</sup> ประธานกลุ่มจักสานพนัสนิคม ระบุว่า สมาชิกกลุ่มที่ทำงานอยู่เวลานี้ ส่วนใหญ่เป็นคนเฒ่าคนแก่ ขณะที่เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจจะมาทำงานตรงนี้ เนื่องจากเป็นงานฝีมือทำได้ยาก และรายได้สู้ไปทำงานเป็นพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมไม่ได้ จึงกังวลเช่นกันว่า ในอนาคตจะขาดแคลนบุคลากรมาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นปัญหาและสาเหตุของปัญหา วิธีการที่จะให้พ้นจากปัญหาและหนทางในการที่จะแก้ปัญหา

<sup>1</sup> แหล่งที่มา ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย [www.amphoe.com](http://www.amphoe.com).

<sup>2</sup> แหล่งที่มา โครงการแบ่งปันภูมิปัญญา พัฒนาสังคม [www.cdd.go.th](http://www.cdd.go.th).

<sup>3</sup> [guru.sanook.com/encyclopedia/เครื่องมือทำเครื่องจักสานของไทย/](http://guru.sanook.com/encyclopedia/เครื่องมือทำเครื่องจักสานของไทย/) - 43k

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่อำเภอพนัสนิคม เพื่อทำการสำรวจข้อมูล ด้วยการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม และตัวแทนสมาชิกของกลุ่มจำนวน 20 ท่าน เมื่อวันที่ 28 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2552 เวลา 10.30 นาฬิกา ซึ่งเป็นการศึกษาประเด็นปัญหาหรืออุปสรรค และการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จากการไปสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม และกลุ่มสมาชิกที่ได้มาร่วมกันครั้งนี้ โดยมีคุณแม่ปราณี มูลผลา<sup>1</sup> ได้ให้ข้อมูลกับคณะผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามขึ้น โดยเริ่มจากคำถามที่ว่า กลุ่มจักสานเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมต้องมีกลุ่มจักสานและกลุ่มจะอยู่ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจได้อย่างไร พอจะสรุปข้อมูลจากผู้นำกลุ่ม โดยมีใจหทัยที่สำคัญเกิดขึ้นจากปัญหาหลักความต้องการของชาวบ้าน คือชาวบ้านต้องการความช่วยเหลือ ความต้องการสร้างกลุ่มสมาชิก สร้างกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน และส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านมีแหล่งสินค้าที่ตัวเองจำหน่าย และนอกเหนือจากนั้น คุณแม่ปราณี มูลผลา ได้สร้างผลงานที่ถือได้ว่าเป็นงานชิ้นเอกของกลุ่มเครื่องจักสาน คือ การสร้างเครื่องจักสานที่ใหญ่ที่สุดในโลก ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาที่ทางกลุ่มสมาชิกอยากจะได้รับความช่วยเหลือและการแก้ไข เช่น การสนับสนุนอย่างจริงจังจากทางภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนการขายสินค้า และช่องทางการตลาด โดยเฉพาะการรณรงค์การท่องเที่ยว พยายามให้กลุ่มจักสานมีชื่อเสียงให้คนไทยและต่างประเทศได้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด เพื่อจะได้ช่วยกลุ่มสมาชิกให้ดำรงอยู่ได้

นอกจากนั้น คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มสมาชิก ซึ่งมีประเด็นคำถามหลักผู้วิจัยได้สัมภาษณ์<sup>2</sup> นางสาวเกษร บุษมาโร โดยการตั้งคำถามที่ว่า อยากทราบว่าท่านได้มองเห็นปัญหาอะไรที่จะเกิดขึ้นต่อไปกับกลุ่มจักสานของท่านในอนาคต ? คำตอบคือ ปัญหาที่จะเกิดขึ้น “ลูกหลานจะไม่อยากจะทำงานจักสาน ทั้งผู้หญิงและผู้ชายก็ไม่อยากจะทำ เด็กเรียนจบแล้วก็ไปทำงานที่อื่น ถ้าไม่มีการสนับสนุนอย่างเพียงพอ เด็กสมัยปัจจุบันไม่ยอมทำอาชีพแบบนี้” และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณแม่แพรว แดงเข้ม<sup>3</sup> โดยผู้วิจัยได้ถามในคำถามที่ว่า คุณแม่ได้มองเห็นปัญหาอะไรที่จะเกิดขึ้นต่อไปกับกลุ่มจักสานในอนาคต ? คำตอบ “ปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือ การที่จะไม่มีคนมาสืบทอดอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้ มีความห่วงใยมาก

---

<sup>1</sup> สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มสมาชิก คุณแม่ปราณี มูลผลา วันที่ 28 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2552 เวลา 10.30 นาฬิกา.

<sup>2</sup> สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มสมาชิก นางสาวเกษร บุษมาโร วันที่ 28 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2552 เวลา 11.30 นาฬิกา.

<sup>3</sup> สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มสมาชิก คุณแม่แพรว แดงเข้ม วันที่ 28 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2552 เวลา 12.30 นาฬิกา.

อยากจะให้คนรุ่นหลังมาช่วยกันเรียน มาช่วยกันสานต่อภูมิปัญญาของปู่ย่าตายายของเรา เพื่อจะอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชาวอำเภอพนัสต่อไป”

จากสถานการณ์การพัฒนาและรูปแบบร่องรอยของปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มจักสานอำเภอพนสนิม คณะผู้วิจัยมองเห็นความจำเป็นที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมของหมู่บ้านจักสาน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบที่ดีกว่าที่มีอยู่ และจริยธรรมที่พบในภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น ได้มาจากรูปแบบการอบรมแบบใดบ้าง และถ้าหากได้มีการพบรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมที่ดีและเหมาะสมแล้ว ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลในการพิจารณาหาแนวทางพัฒนารูปแบบจริยธรรมไปสู่กลุ่มจักสานทั่วประเทศในเขตอื่น ๆ ดังนั้น หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เป็นหลักเพื่อช่วยให้บุคคลได้พ้นจากความทุกข์ เช่น รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวหลักธรรม 1. อิทธิบาท 4 2. สังคหวัตถุ 4 3. ทิฏฐธัมมิกกัตถประโยชน์ 4. หิริโอตตัปปะ 5. พละ 5 และ 6. พรหมวิหาร 4 หลักธรรมเหล่านั้น จำเป็นต้องพัฒนาจากหลักธรรมขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา เป็นการส่งเสริมการดำรงชีพด้วยหลักสัมมาอาชีวะ ได้แก่

ศีล คือ การควบคุมกาย วาจา การมีความสัมพันธ์กับสังคม การมีงานที่สุจริต การประกอบอาชีพสุจริต การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานประกอบการอาชีพการจักสานให้มีวิถีชีวิตที่ถูกต้อง

สมาธิ คือ การเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น รู้จักตัดสินใจที่มีเหตุผล มีจิตใจแน่วแน่ ไม่ตัดสินใจกระทำการในสิ่งที่ผิดกฎระเบียบของกลุ่มชุมชนจักสาน ควบคุมตนเองได้ดี รู้จักพิจารณาตัดสินใจเลือกข้อมูล

ปัญญา คือ การมีจิตใจเป็นอิสระในการตัดสินใจแก้ปัญหา มองเห็นสภาวะที่ถูกหรือผิด สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องในสิ่งที่สังคมยอมรับ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริง รู้จักวิเคราะห์ว่า สิ่งใดมีประโยชน์และสิ่งใดมีโทษเพื่อก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการตัดสินใจกระทำมากขึ้น

ดังนั้น จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว หลักการพัฒนาจริยธรรมแบบบูรณาการที่มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธสำหรับกลุ่มหมู่บ้านจักสาน คณะผู้วิจัยจึงได้ทำโครงการวิจัยนี้ขึ้นมาเพื่อศึกษาค้นคว้า การวิจัยรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมที่จะใช้ในการพัฒนากลุ่มหมู่บ้านจักสานให้มีความพร้อมในด้านเศรษฐกิจเชิงอนุรักษ์ การแข่งขันเชิงธุรกิจและการรักษาภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นการสืบสานคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามต่อไป

## 1.2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธของหมู่บ้านจ๊กสาน กรณีศึกษา กลุ่มจ๊กสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการกระทำสาเหตุระหว่างก่อนและหลังการอบรมตามหลักพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธและปัจจัยจิตลักษณะเดิม กรณีศึกษา กลุ่มจ๊กสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

## 1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานดังนี้

สมาชิกกลุ่มจ๊กสาน หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้รับการฝึกโปรแกรมการกระทำสาเหตุ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธมากขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกโปรแกรมการกระทำสาเหตุ

## 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมที่ต้องการพัฒนามาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาจริยธรรม จากนั้นกำหนดรายละเอียดองค์ประกอบด้านทฤษฎีแนวคิดพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม การนำไปใช้ และผลที่เกิดจากการใช้กิจกรรม ส่วนเอกสารประกอบที่จัดทำขึ้นเพื่อประมวลความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมตามโครงการฝึกอบรมเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ผู้นำกิจกรรมไปใช้ให้มีความเข้าใจลึกซึ้งขึ้น เมื่อได้กิจกรรมแล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์แต่งตั้งไว้ โดยความเห็นชอบของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำไปทดลองใช้ในสภาพการจัดกิจกรรมจริง

## 1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่องศึกษาการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธของหมู่บ้านจ๊กสาน กรณีศึกษา กลุ่มจ๊กสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ศึกษาขอบเขตดังนี้

1.5.1 ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา และจากงานวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกและตะวันออก และแหล่งข้อมูลหลัก คือ หมู่บ้านจ๊กสาน ตำบลพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ แนวความคิดทฤษฎีภูมิปัญญาชาวบ้าน



ทฤษฎีการบริหารจัดการ และองค์ความรู้เชิงพุทธธรรม ในมิติทางสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ ตลอดจนหลักของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการพัฒนากลุ่มองค์กรแบบยั่งยืน

### 1.5.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

#### ตัวแปรอิสระ

ลักษณะทางชีวสังคม

เพศ

อายุ

สถานภาพการสมรส

สำเร็จการศึกษา

อาชีพ

รายได้

จิตลักษณะเดิม

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

ความเชื่ออำนาจในตน

สุขภาพจิต

ลักษณะของสถานการณ์เดิม

ความเชื่อเชิงพุทธ

ตัวแปรโปรแกรมการกระทำสาเหตุ

การฝึกกิจกรรมจริยธรรมเชิงพุทธ

#### ตัวแปรตาม

ความเชื่อตามหลักอิทธิบาท 4

ความเชื่อตามหลักพละ 5

ความเชื่อตามหลักทิวฐัมมิกัตถประโยชน์ 4

ความเชื่อตามหลักสังคหวัตถุ 4

ความเชื่อตามหลักหิริโอตตัปปะ 2

ความเชื่อตามหลักพรหมวิหาร 4

### 1.5.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทเครื่องจักสาน ในอำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 6 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 240 คน

#### การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น ผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทเครื่องจักสาน ในอำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 6 กลุ่ม ที่ได้มาจากการสุ่มแบบ(Cluster Random Sampling) โดยใช้กลุ่มเป็นหน่วยสุ่ม ด้วยการจับสลากมาจำนวน 1 กลุ่ม ในจำนวนทั้งหมด 6 กลุ่ม ได้จำนวนสมาชิกกลุ่มจักสานที่กำลังทำงานอยู่ จำนวน 40 คน คือ กลุ่มจักสานชุมชนย่อยที่ 1 ประธานกลุ่มคือ คุณปราณี มูลผลา

### 1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา ใช้ระยะเวลาในเก็บข้อมูลการศึกษา ตั้งแต่เดือนตุลาคม

2551 เดือนเมษายน 2552 รวมเวลา 6 เดือน

## 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

**หลักจริยธรรมเชิงพุทธ** หมายถึง การพัฒนาหลักแนวคิดเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม จริยธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจ คือ การมีความเชื่อในไตรสรณคมน์ คือ เชื่อในความมีอยู่จริงของพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คือเชื่อในการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์ และเชื่อในเรื่องบาปบุญ สวรรค์ นรกว่ามีอยู่จริง และมีความเชื่อเรื่องนิพพาน คือ เชื่อว่าการหมดสิ้นกิเลสเป็นเป้าหมายของพุทธศาสนิกชนและบุคคลสามารถปฏิบัติตนให้หมดสิ้นกิเลส หรือบรรลุนิพพานได้

**การพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ** หมายถึง การพัฒนาเชิงบูรณาการด้วยรูปแบบกระบวนการประยุกต์หลักธรรม ประเพณีความเชื่อเชิงพุทธ ได้แก่ การกระทำกิจกรรมหรือการแสดงออกที่ถูกต องต้งามตามกฎเกณฑ์ ของสังคมอัน ก อให้ เกิดประโยชน์ และความซุขต อดตนเอง ผู อื่นและสังคม การศึกษาครั้งนี้ มุ งเน นความรู้ และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยครอบคลุมด้านรูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวหลักธรรม 1. อิทธิบาท 4 2. พละ 5 3. ทิฏฐธัมมิกกัตถประโยชน์4 4. สังคหัตถุ 4 5. หิริ โอตตัปปะ และ6. พรหมวิหาร4

**โปรแกรมการกระทำสาเหตุ** หมายถึง แบบแผนหรือตัวอย่าง รางที่เป นแนวทางในการจัดประสบการณ์ หรือสถานการณ์ ให้ กับกลุ่มสมาชิกนอกเหนือไปจากการเรียนรู้จากชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป น ส วนหนึ่งที่บรรจุไว ในโครงสร างการฝึกอบรม โดย มุ งเน นให้ กลุ่มสมาชิก เข าร วมกิจกรรมด วยความสมัครใจเมื่อกลุ่มสมาชิก มี ปฏิสัมพันธ์ กับประสบการณ์ ที่ไ้ รับ จะทำให้ กลุ่มสมาชิกเกิดความเข าใจหรือตระหนักรู้ที่จะนำไปสู การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในเวลาต ่อมา และมีผลต ่อพัฒนาการทางร ่างกาย สติป ญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจของผู้เข้าอบรม

**ลักษณะจิตเดิม** หมายถึง ลักษณะทางจิตใจที่เป็นพื้นฐานของความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม และเป็นสภาวะทางจิตใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน สุขภาพจิต

**ลักษณะของสถานการณ์เดิม** หมายถึง ลักษณะทางจิตใจของบุคคลที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ปัจจุบัน มีความไวต่อการแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญอยู่ในปัจจุบันได้แก่ ความเชื่อเชิงพุทธ

**ภูมิปัญญาท้องถิ่น** หมายถึง กระบวนการรู้คิด ที่เป็นฐานคติความรู้ของชาวบ้านที่ได้จากการคิดเอง ทำเอง สร้างสรรค์เอง หรือเรียนรู้จากผู้ใหญ่ และนำความรู้นั้นมาใช้ในการดำเนินชีวิต และถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน โดยอาศัยความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งความเชื่อและเคารพในสติปัญญาของบรรพบุรุษ เป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดเรียนรู้สืบทอดกันมาสู่ความเป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

**หัตถกรรมพื้นบ้าน** หมายถึง วัตถุที่เป็นภาชนะหรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากไม้ไผ่ โดยทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันหรือจำหน่ายเป็นรายได้

**หมู่บ้านจักสาน** หมายถึง หมู่บ้านที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอนันทนิกม จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้รวมกลุ่มกันทำวัตถุที่เป็นภาชนะหรือเครื่องมือที่ใช้ทำจากไม้ไผ่ ได้แก่ หมู่บ้านนากลาง ตำบลไร่หลักทอง เทศบาลนันทนิกม ตำบลนันทนิกม หมู่บ้านสวนกล้วย ตำบล นาวังหิน หมู่บ้านโพธิสัมพันธ์ ตำบลหนองเหียง หมู่บ้านทุ่งใหญ่ ตำบลบ้านช้าง หมู่บ้านเหนือปอกร ตำบลหนองปรือ และหมู่บ้านหนองโมก ตำบลนาเริก

**กลุ่มจักสาน** หมายถึง กลุ่มจักสาน อำเภอนันทนิกม จังหวัดชลบุรี ได้แก่ 1. กลุ่มจักสานชุมชนย่อยที่ 1 ประธานกลุ่มคือ คุณปราณี มูลผลา 2. กลุ่มศูนย์ส่งเสริมฝีมือการจักสานด้วยไม้ไผ่ เดิมมีการรวมกลุ่มที่บ้านคุณนายปราณี บริบูรณ์ ปัจจุบันคุณคมกฤช บริบูรณ์ บุตรชายเป็นประธานกลุ่มและ 3. กลุ่มส่งเสริมอาชีพจักสานไม้ไผ่บ้านทรงธรรม ตำบล หนองปรือ อำเภอนันทนิกม จังหวัดชลบุรี ผู้นำกลุ่ม คือ คุณอัญชัญ รอดทอง 4. กลุ่มจักสานไม้ไผ่

บ้านนากลาง ตำบลไร่หลักทอง 5. กลุ่มจักสานไม้ไผ่ตะกร้าไก่ บ้านโพธิ์สัมพันธ์ ตำบลหนองเหียง และ 6. กลุ่มจักสานไม้ไผ่ บ้านหนองโมก ตำบลนาเริก จังหวัดชลบุรี

**พื้นฐานทางพุทธ** หมายถึง การถ่ายทอดทางสังคมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาแก่ผู้เข้าอบรม คือ ความเชื่อทางพุทธ ผู้เข้าอบรมที่อยู่ในสถานการณ์หรือจิตลักษณะทางพุทธศาสนาอย่างน้อย 1 ด้านขึ้นไป เป็นคนที่มีพื้นฐานทางพุทธมาก

**ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน** หมายถึง ลักษณะของความคิดและการมองการณ์ไกล เห็นความสำคัญของสิ่งที่เกิดในอนาคตมากกว่าผลเล็กน้อยในปัจจุบัน ซึ่งปริมาณความสามารถในการคาดการณ์ไกลเห็นความสำคัญของสิ่งที่เกิดขึ้น รวมทั้งความสามารถในการควบคุมบังคับตนเองให้รู้จักอดได้รอได้ เพื่อรอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าที่จะมีมาในอนาคตนั้น

**ความเชื่ออำนาจในตน** หมายถึง ความเชื่อที่ว่าผลทั้งหลายที่เกิดขึ้นกับตัวเองเป็นเพราะการกระทำของตัวเองมากกว่าจะเกิดจากความบังเอิญ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาล มีความสามารถในการควบคุมการกระทำของตัวเองได้ ซึ่งปริมาณความตระหนักว่าสิ่งที่เกิดกับตนไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการกระทำของตนเองแทบทั้งสิ้น ตรงข้ามกับผู้เชื่ออำนาจนอกตน ซึ่งเป็นผู้คิดว่าสิ่งที่เกิดกับตนนั้นมาจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรือเกิดจากการกระทำของผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง

**สุขภาพจิต** หมายถึง ระดับความวิตกกังวลอันประกอบด้วยความกลัวในเรื่องต่างๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ความกลัวใจ ความโกรธง่าย ความตื่นเต้น ขาดสมาธิและกลัวผิดอาการทางกายและอารมณ์บางประการที่ผู้ตอบรายงานว่าตนมีอาการอยู่บ้างในปริมาณน้อยหรือไม่มีเลย ได้แก่ความวิตกกังวลโดยไม่มีสาเหตุ การมีอาการรุนแรง ขาดความอดทน ขาดความกล้า นอนไม่หลับ เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยจึงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีน้อย และผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมาก

**ความเชื่อทางพุทธ** หมายถึง ปริมาณความเชื่อของบุคคล เกี่ยวกับลักษณะของพุทธศาสนาใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความเชื่อในไตรสรณคมน์ ซึ่งหมายถึงความถึง การเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง ท่านทรงเป็นผู้รู้และผู้ปฏิบัติชอบ ความเชื่อในพระธรรม คือความจริงที่ท่านค้นพบและทรงนำมาสั่งสอนผู้อื่น เราควรเรียนรู้ และปฏิบัติตาม และความเชื่อในพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ท่านเป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแพร่แก่ประชาชนตลอดมา 2) ความเชื่อในกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนความเชื่อว่าสวรรค์ นรก มีจริง และ 3) ความเชื่อเรื่อง นิพพาน ว่าควรเป็นเป้าหมายของชาวพุทธ และบุคคลสามารถปฏิบัติตนให้บรรลุนิพพานได้

**ความเชื่อตามหลักจริยธรรมเชิงพุทธ** หมายถึง ลักษณะทางจิตใจที่ประกอบด้วย ความเชื่อเชิงประเมินค่า ดี ไม่ดี เช่น รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวหลักธรรม

1. อิทธิบาท 4
2. พละ 5
3. ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4
4. สังคหวัตถุ 4
5. หิริโอตตัปปะ

6. พรหมวิหาร 4 ที่จะปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันหลังจากได้รับโปรแกรมการกระทำสาเหตุแล้ว

**ลักษณะทางชีวสังคม** หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับภูมิหลัง ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยเหล่านี้ คือ

**เพศ** ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง

**อายุ** หมายถึง คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนับจากปีพุทธศักราช ปัจจุบันลบด้วยปีพุทธศักราชที่เกิด

**สถานภาพการสมรส** หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสถานภาพ ได้แก่ โสด แต่งงานอยู่ด้วยกัน แต่งงานแยกกันอยู่ และการหย่า

**สำเร็จการศึกษา** หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม อันเป็นการศึกษาทางโลกแบ่งเป็น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

**อาชีพ** คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้ประกอบอาชีพ อันเป็นอาชีพที่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพนานและมีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพนั้น แบ่งเป็นได้ประกอบอาชีพหลัก เกษตรกรรม รับจ้าง จักสาน ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ อื่น ๆ ประกอบอาชีพเสริมรายได้ ได้แก่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ รับจ้างชั่วคราว เย็บปักทอผ้า ปลูกผัก และอื่นๆ

**รายได้** หมายถึง เงินเดือน ค่าทำงานล่วงเวลา และรายได้พิเศษต่าง ๆ ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานในแต่ละเดือนของครอบครัว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มรายได้ค่อนข้างสูง คือ สูงกว่า 20,00 บาทต่อเดือน
2. กลุ่มรายได้ค่อนข้างสูงปานกลาง คือ สูงกว่า 10,000 บาทต่อเดือน
3. กลุ่มรายได้ค่อนข้างต่ำ คือ ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น การเผยแพร่ในวารสาร จดสิทธิบัตร และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.6.1 ทำให้ทราบถึงการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธของหมู่บ้านจักสาน กรณีศึกษา กลุ่มจักสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

1.6.2 ทำให้ทราบถึงผลการทดลองการฝึกอบรมด้วยโปรแกรมการกระทำสาเหตุ กลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังตามความเชื่อตามหลักจริยธรรมเชิงพุทธกับลักษณะทางชีวสังคมและจิตลักษณะเดิมและลักษณะของสถานการณ์เดิม

1.6.3 ทำให้ทราบถึงผลการทำนายการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ ของกลุ่มสมาชิกหมู่บ้านจักสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์ต่อความเชื่อตามหลักจริยธรรมเชิงพุทธ

1.6.4 ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน หรือสถาบันการศึกษา องค์กรในชุมชนนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง